

Utredningen En nationell samordnare för att
värna demokratin mot våldsbejakande extremism

Ju 2014:18

Louisa Tarras-Wahlberg

Telefon 08-4059178

E-post louisa.tarras-wahlberg@regeringskansliet.se

Tolv rekommendationer vid upprättandet av en lokal handlingsplan
mot våldsbejakande extremism

Den Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism har under 2014 och 2015 genomfört ett stort antal kommunbesök i landet. Utifrån erfarenheter av de diskussioner som förts med kommunföreträdare, myndighetsrepresentanter och civilsamhällesaktörer har den nationella samordnaren dragit ett antal slutsatser. En slutsats är att arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism blir mer framgångsrikt när lokal samverkan utgår från någon form av strategiskt dokument. En lokal handlingsplan mot våldsbejakande extremism hjälper kommunen och dess anställda att upprätta och konkretisera ett förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism. Nedan följer 12 rekommendationer att utgå från vid upprättandet av en lokal handlingsplan, åtgärdsplan eller annat strategiskt dokument.

- *Insatser på flera preventionsnivåer.* Det är viktigt att de förebyggande insatser som definieras i kommunens handlingsplan mot våldsbejakande extremism befinner sig på tre olika preventionsnivåer: generella förebyggande insatser, specifika förebyggande insatser och individriktade förebyggande insatser. **Generella förebyggande insatser** är breda insatser som omfattar samhällets alla medborgare, framförallt barn och ungdomar. Det kan gälla hälsovård, utveckling av social och kognitiv kompetens på dagis, skolans kunskaps- och demokratiuppdrag. Ett brett spektrum av yrkesverksamma inom till exempel skola, fritids- och ungdomsverksamhet, hälsovård och föreningar bedriver ett generellt förebyggande arbete. **Specifika förebyggande insatser** riktas mot specifika problem eller unga i riskgrupper. Skolpersonal, socialarbetare, poliser och andra som samverkar lokalt verkar på denna nivå. **Individriktade förebyggande insatser** utgörs av insatser som riktar sig mot den enskilda individen med riskbeteende. Insatsen går ofta hand i hand med förebyggande insatser mot riskgrupper och kan handla

om att utreda, anpassa erbjudanden och åtgärder som till exempel mentorer, stödpersoner, undervisningsstöd, praktikplats eller arbete. Pedagoger, socialarbetare, mentorer, personal inom psykiatri och sjukvård är exempel på yrkesgrupper som arbetar med enskilda unga på denna preventionsnivå.

- *Kontinuerlig och bred samverkan mellan berörda aktörer är a och o i det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.* Identifiering av de samarbetspartners som är avgörande för det förebyggande arbetet bör ske i ett tidigt skede för att öka medvetenheten och kunskapen om den **lokala lägesbilden** såväl som **potentiella lösningar**, samt möjliggöra förberedelser och **uppföljning**.
- *Samverkan i befintliga strukturer.* Framgångsrik samverkan mot våldsbejakande extremism ska bygga på eller införlivas i redan befintliga strukturer som exempelvis **Brottsförebyggande råd (Brå)**, **Sociala insatsgrupper (SIG)**, **Skola**, **socialtjänst**, **polis**, **fritid (SSPF)** eller liknande samverkansforum och bör inte bestå av ad hoc-lösningar på projektbasis. Långsiktighet är en nyckelfaktor för framgång i det förebyggande arbetet.
- *Nödvändiga samverkansaktörer.* Samverkansgruppen bör inkludera aktörer på samtliga preventionsnivåer såsom **skola**, **socialtjänst**, **fritidsverksamhet**, **kommunens säkerhetsfunktion** och **polis**. Landstinget är också en mycket viktig samverkanspartner. Därtill kommer företrädare för exempelvis **bostadsbolag**, **räddningstjänst m.fl.** Kontinuerlig dialog med länsstyrelsen är också att rekommendera.
- *Utgångspunkt i uppdaterad lokal lägesbild.* En aktuell och bred lägesbild av situationen beträffande våldsbejakande extremism i kommunen bör tas fram i samverkansgruppen. I detta arbete har Polismyndighetens representanter i samverkansgruppen en central roll. En uppdaterad lokal lägesbild ger goda förutsättningar för ett framgångsrikt arbete. Lägesbilden ska innehålla information om våldsbejakande högerextremism, den s.k. **vit makt-miljön**, våldsbejakande vänsterextremism, den s.k. **autonoma miljön** och den våldsbejakande **islamistiska extremistmiljön**, dess närvaro och aktiviteter.
- *Tydlig ansvarsfördelning.* Det är viktigt att kommunen har en **utsedd funktion** som ansvarar för arbetet mot våldsbejakande extremism. Denna funktion ska ha ett tydligt mandat att sammankalla samverkansgruppen. Denna funktion kan med fördel också initiera det förebyggande arbetet och vara en kontaktpunkt och kanal för åtgärder vid behov.

- *Anhöriga som centrala aktörer.* Anhöriga till personer som anslutit sig till våldsbejakande extremistmiljöer behöver ofta stöd vid en pågående radikaliseringsprocess men kan också spela en central roll i att hindra och motverka radikalisering. Handlingsplanen bör därför ta anhöriga i beaktan.
- *Involvera det civila samhällets organisationer.* Att föra kontinuerlig dialog med det civila samhällets organisationer om våldsbejakande extremism är viktigt. Det kan exempelvis röra sig om **lokala idrottsföreningar, trossamfund eller andra ideella organisationer**. Dialogen kan med fördel föras inom ramen för en befintlig struktur, exempelvis ett interreligiöst råd eller annan lokal samverkansöverenskommelse med det civila samhället. I de fall där sådan struktur saknas kan den upprättas och kontinuerliga, regelbundna möten inrättas. Inkludera hellre fler än färre aktörer eftersom alla sitter på en specifik kompetens och ett potentiellt positivt engagemang som gynnar arbetet. Det civila samhällets aktörer kan söka medel för projekt som syftar till att förebygga uppkomsten av våldsbejakande extremism hos Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor eller Allmänna arvsfonden.
- *Involvera även kritiska aktörer.* Det är viktigt att dialogen med det civila samhällets organisationer är öppen och tillåter hög takhöjd. Samtal ska inte bara föras mellan aktörer i samförstånd. Genom att **involvera även kritiska aktörer** vidgas samverkansperspektivet.
- *Se individerna, inte enbart de ideologier som dessa förespråkar.* Det arbete som sker på individnivå i samverkansgruppen bör fokusera på vilka preventiva åtgärder som kan genomföras för att skapa sammanhang och mening för just den person ärendet gäller. Demokratifrämjande samtal av prestigelös karaktär kräver både tålamod och kunskap. Ta gärna hjälp av den nationella samordnarens utbildningsmaterial **Samtalskompassen** i detta arbete. Utbildningsmaterialet finner du på: www.samtalskompassen.samordnarenmotextremism.se
- *Beakta genusperspektivets betydelse för insatserna.* Den lokala lägesbilden avgör vilka åtgärder kommunen bör vidta i sitt förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism. Vid framtagandet av konkreta åtgärder spelar genusperspektivet en mycket viktig roll eftersom de våldsbejakande extremistiska grupperna i huvudsak utgörs av pojkar och män som av ideologiska skäl kan motsätta sig jämställdhet och flickors och kvinnors lika rättigheter. Gemensamt för alla grupper är att de kan hylla en aggressiv maskulinitet. Med detta i åtanke bör åtgärderna målgruppsanpassas.
- *Följ upp det förebyggande arbetet kontinuerligt.* Det är viktigt att ha en god uppföljning av det lokala förebyggande arbetet för att finkalibrera insatserna. Med jämna mellanrum bör det genomföras någon form av utvärdering. På så sätt ökar effektiviteten i det förebyggande arbetet.

Med våldsbejakande extremism avses personer och/eller grupper som brukar våld i syfte att främja sina politiska och/eller religiösa ståndpunkter. Aktuella våldsbejakande extremistiska grupperingar i Sverige är den våldsbejakande högerextremistiska, s.k. vit makt-miljön, den våldsbejakande vänsterextremistiska, s.k. autonoma miljön och den våldsbejakande islamistiska extremistmiljön.

Den nationella samordnarens huvuduppdrag är att stödja och stärka lokal samverkan för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Detta innebär att vi - genom kommunbesök, dialogmöten och anordnandet av konferenser - kontinuerligt inhämtar ny kunskap. Därför kan detta dokument komma att revideras och uppdateras.

För mer information om vårt uppdrag besök www.samordnarenmotextremism.se. Om du har frågor gällande detta dokument eller upprättandet av en lokal handlingsplan, kontakta Louisa Tarras-Wahlberg via e-post: louisa.tarras-wahlberg@regeringskansliet.se.

Apendix

I regeringens skrivelse Åtgärder för att göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism (skr 2014/15:144) beskrivs bl.a. vilka myndigheter som har pågående uppdrag att utveckla sitt förebyggande arbete:

De nationella myndigheter som erhållit regeringsuppdrag som relaterar till frågan om våldsbejakande extremism är:

- Forum för levande historia
- Kriminalvården
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Nämnden för statligt stöd till trossamfund
- Socialstyrelsen
- Statens institutionsstyrelse
- Statens medieråd

Skrivelsen i sin helhet går att ladda ned på regeringens hemsida: <http://www.regeringen.se/rattsdokument/skrivelse/2015/08/skr.-201415144/>

Vid upprättandet av projekt som relaterar till frågan om våldsbejakande extremism kan aktörer med fördel ansöka om finansiellt projektstöd hos:

- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
- Allmänna arvsfonden

Ett antal myndigheter har betydelsefulla roller i arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Mot bakgrund av detta har den Nationella samordnaren upprättat en nationell referensgrupp bestående av representanter från följande myndigheter:

Brottsförebyggande rådet, Forum för levande historia, Försvarshögskolan,
Kriminalvården, Migrationsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap,
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Nämnden för statligt stöd till
trossamfund, Polismyndigheten, Regeringskansliet, Skolverket, Socialstyrelsen,
Statens institutionsstyrelse, Statens medieråd, Sveriges kommuner och landsting,
Säkerhetspolisen